

چهند لاپه ره زیاتری نه خستینده وه، ههروهک چۆن که سیتک به ئارامی له ویدا شتیکی لی پرسن: «کئ ده دوت؟» دووباره: «ئاخو کئ ده دوت؟» پیتی وابوو که ئهمه ههله یه که و ناکرئ به دوا بیدا برۆی. ئهم رسته نادیارانه له (چاوه روانی فهرامۆشی) ی مۆریس بلانشودا پرسبیری سهره کی دریدا پیشبینی ده که ن: «کئ له ناو ده قدا ده دوت؟» پرسبیره کانی پاشتریش به دوا ی ئهمه دا دین. بلانشو شوتینی ته وای راز و نهینیه کان ده بینیت له زماندا: پرسه نامه ی مرۆف له زماندا جیبه جی ده کریت: واتمان ون کردوه. پرسبیره سهره کیه که ی بلانشو بی وه لام ده مینیتته وه. گپرانه وه هینده گشتی و دووباره یه له ژبانی رۆژانه دا که رهنگه پرسبیری «چیرۆک چیه؟» به بی و اتا پیشان بدات. چیرۆک به «گپرانه وه ی ئهموونی ژبانی رۆژانه» وه بنده. بلانشو ده بوت سروشتی چیرۆک له ویدا ئاشکرا ده بیت که بمانه وی رووداویکی نائاسایی (که به هه ر شتیه که به سه زماندا هاتوه) بگپرینه وه. ئهو کات ده زانین که چیرۆک پتوهندی نیوان ئهو رووداوه و رووداوه پیش هاتوه کان نییه و پاشان شتیکی دی ده دۆزینه وه: چیرۆک رووداوه نائاساییه که یه. پاشان شتیکی گرنگتر ده دۆزینه وه: هه رگیز ئهو رووداوه نائاسایی نه بوو. گپرانه وه ی ئهو رووداوه (له شوتینی راسته قینه ی روودانی) شتیکه که له هه موو رووداوه کانی دیکه ی جیاده کاته وه. لایه نی نائاسایی هه موو شتیکی له گپرانه وه بیدا هه شارماوه: «ئهمه یه یاسای شاراه ی چیرۆک، هه موو چیرۆکیک رۆیشتنه به ره و خالتیک.. له م خاله دایه که چیرۆک ته وای راکیشه ره کانی خو ی به ده ست دینیت» و ئهم خاله

سه رووی و اتا: بلانشو

بابهک نه حمه دی
له فارسییه وه: سیروان زهن دی

هه موو شتیک ده گۆریت. ئیستا ئیدی پرسپاری سهره کی
ئه وه نیسه که «چیرۆک چییه؟» به لکو خالی ناوهندی
ئه وهیه که: «چیرۆک چۆنه؟».

بلانشۆ له وتاری «کافکا و ئه ده بیات» دا نووسیویه تی
که روانگه یه کی ساده خواز ههروه کو «وینه یه کی
راسته قینه» ئه ده بیات و (زمان) ده ناسینیت، به لام ئه م
روانگه یه ده گمه نه و ناپاکی له ده رپین و بابه تی ده رپراو
واته له واقیعه تی زمانی و واقیعه تی ده ره کی ده ق
ده کات. وشه کان حوکمی ئه وه له زگانه یان نیسه که
سه ره خۆ له شته کان ته نیا بو چه سپاندن به رووی ئه واندا
به کاربێن. کاتیک که شتیک ده خوینینه وه گرنگی
خویندنه وه ی هه موو ئه زمونیکی دی لاده بات. من ته نیا
نووسراویک ده خوینمه وه که وه دیه اتن یاخود ئه گه ری
هه بوونی نووسراوه که حوکمی لیکترازانی پێوه ندی ئه وی
هه بیته له گه ل بابه ته که دا، به لام ئه م بابه ته نامریت ئه گینا
هیچ نووسراویک بوونی نه ده بوو. نووسراو په یوه ست
بوونه به بابه ته وه و لیکترازانیشه لیبی و ئه ده بیات له و
جییه وه دینه بوون که که سیک ئه م کاره مه حاله ده ست
پێ بکات. به بوچوونی بلانشۆ، یان ئه وه ی که
ده نیوسین ئاماده یه، که له م حاله ته دا چ شوینیک بو
نووسین ده مینیتته وه؟ یان بابه ت نادیاره و له م حاله ته دا
ده بیته له باره ی چی بنووسین؟ که وه اته ده بیته
مه به ستیکی نزیکتر بو نووسین دیاری بکه ین. له
سه ره تادا ده پرسین: «به راستی بوچی ده نووسین؟» و ئه م
پرسپاره رینگه ی دریدا و هه لوه شانده وه ی دیاری کردوه.
رهنگه ده نووسین تا ئه و بینینه وه یاد که نه ک ته نیا
بابه ت، به لکو واتا و راستیش نادیارن. بلانشۆ ده یوت
که دارشتن هه مووکات له گه ل ماوه دا به کسانه به مهرگ و
ئاماده نه بوون. مهرگ له ناو دلێ هه موو نووسراویکدا
حه شارماوه. مهرگ ناوه روکی سهره کی یه کتیک له
گرنگترین وتاره کانی بلانشۆیه: «به ره مه ی ئه ده بی و
فه زای مهرگ»، به تایبه تی له به شی سییه می ئه م
وتاره دا «ریلکه و چاوه روانی مهرگ» لۆژیکی کوتایی و
ناوه کی به ره مه می ئه ده بی بریتییه له مهرگ: «وه دیه اتنی
ئه ده بی دۆزینه وه ی مهرگیکی تایبه ت به من-ه». له
گیرانه وه یه کدا که بوخریس نووسیویه تی نووسه ریک
مه حکوم ده کرت به مهرگ و سالیکی مۆله ت له خوا داوا
ده کات تا وه کو کتیبه که ی ته واو بکات: «خواش له به ر
ئه وه په رجوویه کی ریک خستبوو. گولله ی ئه لمانی له
کاترمیری حه قیددا ئه وی ده کوشت، به لام له هۆشی ئه ودا

یه ک سال ماوه و بو شایی ده که وته نیوان فه رمانی
ده ستریت و جیبه جی کردنه که ی». نووسین کاری ئه وه یه ک
ساله یه. کاتیک که نین و هه ین. مردن پروایه به مهرگ،
ئه گینا مهرگ ئاماده نابیت. شه هه زاد پروای به مهرگ
هه بوو و غایبی کرد، یاخود به واتایه کی تر له سیبه ریدا
چه ندین حیکایه تی گیرایه وه، به لام قبوولی نه کرد، دریدا
به دوای بلانشۆ دا ده لیت: «هه ر فۆرمیکی نووسین له
جه وه ره ی خۆیدا وه سیه تنامه یه که».

رسته کانی بلانشۆش وه کو رسته کانی دریدا له
تیروانینی یه که مدا به ئاسان دینه به رچاو، به لام به
که مپیک وردبوونه وه دا پۆشراویه کی سه رسوپهینه ر و
راکیشانیکی بی کوتایی و هه له اتن له ئه نجامی حه قمیان
تیدا ئاشکرا ده بیت. پول دمان نووسیویه تی:
«خویندنه وه ی نووسینه کانی بلانشۆ جیاوازه له هه موو
ئه زمونی خویندنه وه کانی تر... کاتیک که نووسینه کانی
ئه وه ده خوینینه وه سه باره ت به شاعیریکی یاخود
نووسه ریک، ئه و هه موو شتیک که تا ئیستا سه باره ت
به و نووسه ره یاخود ئه و شاعیره ده یزانین، له یادی
ده که ین...» هه موو هه وه له کان بو ته ئوبلکردنی
به ره مه کانی بلانشۆ هیچ رینگه یه کیان نه دۆزیوه به یجگه
له وه ی که سوود له شتیاو و زمانی خودی ئه و وه رگرن.
ژماره ی تایبه تی بلاو کراوه ی (Critique) که تایبه ت
کرا بوو به به ره مه کانی بلانشۆ نیشانی ده دات که
ته نانه ت ئه و ره خنه گره دیارانه شی که شتیاوی ده رپینی
تایبه تی خۆیان هه یه، هیچ رینگه یه کیان نه دۆزیوه ته وه
جگه له په یه وه کردنی ده رپینی بلانشۆ. فۆکو و دمان و
پوله له ریزی ئه و نووسه رانه بوون. فوکو وه کو «غیابی
هه رگیز تیکنه شکاو» باسی له به ره مه کانی بلانشۆ
ده کرد و لادان له یاسای دایه پال شتیاوه که ی و وه کو
«فه زایه کی به تال که بریتییه له شوین» و «یاسایه ک که
یاسا نیسه بو جیهان» و «حزوریکی راسته قینه که به
جوړیکی ره ها غایبه» و «دره وشاوه، به لام نه بینراو»
باسی هزری ئه وی ده کرد. ئیمانۆتیل لویناس نووسیویه تی
که له هزری بلانشۆ دا هه موو شتیک وه کو ئه گه ر، وه کو
ره نکه-کان دینه پیش چاو. تو دۆرۆف له (ره خنه ی
ره خنه گر) دا نووسیویه تی که له ته واوی به ره مه کانی
بلانشۆ دا ئه م رسته یه ی مالارمی حه شار ماوه: «ئاخواتن
دوو شوینی هه یه، شوینیک که خاو و خیرایه و شوینیکی
تر که بنه رته ی هه موو شتیکه». خودی بلانشۆش
نووسیویه تی:

«ئاخاوتن له لايه كه وه به سووده و ئاميريبه. لۆژيک و زانست زمانى كار و كرداره، زمانىك كه به جوړيكي خيرا روښنگره و وهكو هممو شتيكي به سوودى تر له به كارهيئاندا ون دهبيت. له لايه كى تره وه ئاخاوتن شيعر و نه دهبياته. ئيدى ليرهدا زمان ئاميرىكي كاتى نيبه، شتيكى كارايه، به لام لاوه كى نيبه، به لكو كامل بوونى خوى له نه زمونښكى تايهت به خويدا ده دوزيته وه.»

بلانشو هم زمانه نه ده بيبه به «وتهى بنچينه يى» ناو ده بات كه تييدا وشه كان دهنگى هيچ كه سيك نين و خويان مه به ستي خويانن. بلانشو دهنوسيت كه له سه ده كانى دوايدا هونه ر له بابه تى جيهان و باسه بينراوه كانى كوئيوه ته وه. له ناكامدا تواناى هه لگرتنى ره هاى له ده ست داوه واته تواناى فه رمانره وايبى، به لام ئيستا به نارامى له جه وه هرى خوى نزيك ده بيته وه. جه وه هره ر و ريزگرتنى هونه ر هونه ره. هم و ته يه ي رو مانتيكه كان له به ره مه كانى بلانشو دا دووباره بووه ته وه كه «نه مړو كه هونه ر ته نيا به دواى هونه ره وه يه». نه ده بيات هيچ په يمانىكي له گه ل شتيك يا خود كه سيك يان هزرتيكا نيبه. كه شتيك به ناويكه وه بانگ ده كه ين، نه و شته له خوى جيا ده كه ينه وه. هيچ ده ربا زبونى تيمان نيبه له زمان و زمانيش جگه له ناوانانى شته كان (واته كارى جيا كرده وه) شتيكى تر نيبه. ريزگرتنى زمان جيا بونونه وه يه. زمان ئاميرى پيوه ندى نيبه و نه ده بياتيش نه ك رپده ربردنيتك به ره و جه وه هرى شته كان، به لكو حوكمى جيا بونونه وه له وانى هه يه. له م رو وه وه مه به ستي نه ده بيات خودى نه ده بياته. تو دوزروف باسه كه ي بلانشو له م باره يه وه به هاو كارى به لگه هيئاننه وه ي سياسى كون و ناسراو هه لده سه نكيئى: «له پاش نازيزم گولاك هم وتانه...» به لام بلانشو پيشه كى وه لامى هم به لگه هيئاننه وانى داوه ته وه و وتوويه تى كه له سالى (۱۷۹۳) دا واته له روژانى تيروزى شوړشيدا پياويك له به نديخانه دا نارام و خوړاگرانه ده ينووسى و هيچ كه سيك نووسينه كانى نه ده خو پنده وه و ئوميدى له چاپدانيشيان نه بوو. به ره مه كانى ماركى دوساد حوكمى نه فسيكردى ته واويان هه بوو، نه ك نه وه هه موو راگه ياندراره ره نكا وره نكه ي نه و ساله.

سهرچاوه:

بابك احمدى - ساختار و تاويل متن.